

Program LIFE

v programovom období 2014 - 2020

Záverečný workshop k Otvorenému informačnému systému MNO

22. - 23. 10. 2015

Mgr. Karin Očenášová, NCP/projektový manažér LIFE

Sekcia environmentálnych programov a projektov

Ministerstva životného prostredia SR

Čo je LIFE?

- Špecializovaný program financovania pre **životné prostredie a ochranu klímy** pod gesciou Európskej komisie zriadený nariadením EP a Rady č. 1293/2013
- Úspešne realizovaný od roku 1992, známy pod označením LIFE I, LIFE II, LIFE III, **LIFE+** v programovom období 2007-2013, LIFE v novom programovom období 2014-2020, podporených viac ako 4170 projektov sumou 3,4 miliardy EUR
- Realizácia LIFE projektov na Slovensku od roku 2002, od začiatku programového obdobia 2007-2013 (LIFE+) je vytvorený systém spolufinancovania projektov LIFE zo štátneho rozpočtu na Ministerstve životného prostredia Slovenskej republiky
- Komplementárny charakter k hlavným operačným programom, cielene zameraný na ochranu **prírody**, zastavenie a zvrátenie straty **biodiverzity**, venujúci zvýšenú pozornosť sústave **NATURA 2000**

LIFE 2014-2020 – právny rámec

- ↑ **Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) č.1293/2013** z 11. decembra 2013 o zriadení programu pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) a o zrušení nariadenia (ES) č. 614/2007

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1293&from=EN>

- ↑ **Vykonávacie rozhodnutie komisie č. 2014/203/EÚ** z 19. marca 2014 o prijatí **viacročného pracovného programu LIFE na roky 2014 - 2017**

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0203&from=EN>

- **Grantová zmluva koordinujúceho príjemcu (KP) s Európskou komisiou**
- **Partnerské dohody KP s ostatnými partnermi – pridruženými príjemcami**

LIFE 2014-2020 – ciele

- Prispievať k **ochrane a zlepšovaniu kvality ŽP** a k zastaveniu a zvráteniu straty **biodiverzity** vrátane **podpory sústavy Natura 2000** a boja proti degradácii ekosystémov, prispievať k **prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo**, efektívne využívať zdroje a zvyšovať **odolnosť voči zmene klímy**;
- zlepšovať tvorbu, vykonávanie a presadzovanie **politík a právnych predpisov EÚ** v oblasti životného prostredia a klímy;
- podporovať na všetkých úrovniach lepšiu **správu a informovanie v oblasti životného prostredia a klímy** vrátane lepšieho zapojenia občianskej spoločnosti, mimovládnych organizácií a miestnych aktérov;
- podporovať vykonávanie **7. environmentálneho akčného programu** – všeobecný EAP Únie do roku 2020 „Dobrá život v rámci možností našej planéty“

LIFE a NATURA 2000

- ↓ NATURA 2000 - Sieť chránených oblastí, ktorá poskytuje zásadnú ochranu najohrozenejším druhom a biotopom v Európe (smernica EP a Rady o ochrane voľne žijúcich vtákov a smernica Rady o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín)
- ↓ Rozvoj a implementácia siete NATURA 2000 - osobitné postavenie v rámci LIFE podprogramu pre Životné prostredie – min. 55 % z celkových podporených projektov, zvýšený príspevok z programu LIFE na jednotlivé projekty (75 %)

LIFE v nadväznosti na LIFE+

- **LIFE+ 2007-2013** - v troch zložkách:
  - ↕ **Príroda a biodiverzita**
  - ↕ **Environmentálna politika a riadenie v oblasti ŽP**
  - ↕ **Informovanie a oznamovanie**
- ↕ **LIFE 2014-2020** - 2 podprogramy pre:
  - ↕ **Životné prostredie (Environment)**
  - ↕ **Ochranu klímy (Climat Action)**

LIFE 2014-2020 – prioritné oblasti

→ Životné prostredie (Environment)

- **ŽP a efektívne využívanie zdrojov** - Environment & Ressource Efficiency (ENV)
- **Príroda a biodiverzita** - Nature & Biodiversity (**NAT,BIO**)
- **Správa a informovanie v oblasti ŽP** - Environmental Governance & Information (GIE)

→ Ochrana klímy (Climat Action)

- **Zmierňovanie zmeny klímy** - Climate Change Mitigation (**CMM**)
- **Adaptácia na zmenu klímy** - Climate Change Adaptation (**CCA**)
- **Správa a informovanie v oblasti zmeny klímy** - Climate Change Governance & Information (GIC)

LIFE 2014-2020 – Financovanie EK

- Celkový rozpočet programu v rámci oboch podprogramov:
€3.5 miliárd alokovaných na projekty
- Financovanie projektov **z programu LIFE** sa **zvýšilo na 60%**
(z pôvodných 50%) pre roky 2014-2017, na 55% pre roky 2018-2020
- Financovanie projektov v rámci prioritnej oblasti **NAT/BIO**, ktoré sa týkajú prioritných biotopov alebo druhov (smernica 92/43/EHS) alebo prioritných druhov vtákov (smernica 2009/147/ES), pričom ochrannárske aktivity (t. j. aktivity zamerané na prioritné druhy/biotopy) tvoria minimálne 50 % rozpočtu projektu: **vo výške 75%** počas celého obdobia 2014-2020

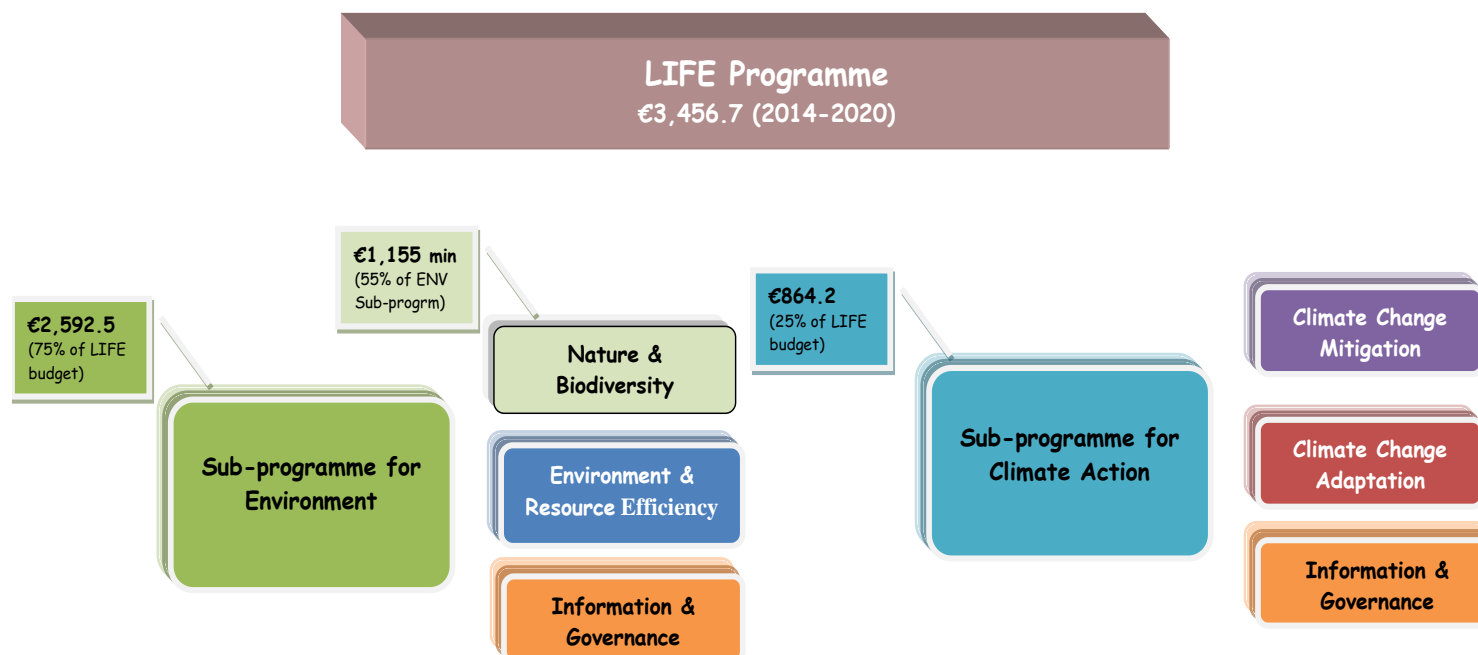
Pozn.: **Povinnosť príjemcu - vlastný príspevok**

LIFE 2014-2020 - štruktúra

Rozpočet:

3.456.655.000 EUR (= 0,318% z rozpočtu EÚ)

2.592.491.250 EUR - ŽP (75 % z celkového rozpočtu programu)

864.163.750 EUR – Ochrana klímy

LIFE 2014 – národné alokácie

- IBA v rámci 1. viacročného obdobia 2014-2017

IBA pre podprogram Životné prostredie (Environment)

- Cieľom je zabezpečiť geografickú rovnováhu proporcionálnym rozdelením prostriedkov pre členské krajiny stanovených na základe kritérií (počet a hustota obyvateľstva, rozloha území NATURA 2000 a ich celkový podiel v rámci EÚ)
- Slovenská republika: 2,15% z celkového rozpočtu LIFE

17.231.744 EUR

- Okrem uvedeného: zavedenie distribučného prvku v rámci Integrovaných projektov pre oba podprogramy

(celkom 3 integrované projekty pre každý členský štát)

LIFE 2014-2020 – žiadatelia/príjemcovia

➔ **Príjemcovia**

Nariadenie č. 1293/2013, čl. 23

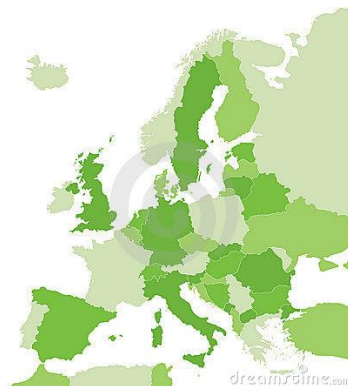
„Z programu LIFE môžu byť financované **verejné a súkromné orgány**“

- **Všetky právnické osoby** registrované v EÚ – všetky typy MNO, rezortné organizácie MŽP (alebo iný verejný subjekt), obce, univerzity, malé a stredné podniky, živnostníci, OKREM fyzických osôb
- Spravidla 1 - 5 príjemcov na projekt:
  - **koordinujúci príjemca – sídlo v EÚ** (uzatvára grantovú zmluvu s EK)
  - **pridružení príjemcovia** (tzv. Partnerské dohody s koordinujúcim príjemcom) – v špecifických prípadoch aj sídlo mimo EÚ

LIFE 2014-2020 – územné zapojenie

- Projektové územie – **územie krajín EÚ** plus: krajiny v rámci Európskeho združenia voľného obchodu, kandidátske krajiny, ďalšie (napr. zámorské krajiny) – s podmienkou, že realizované aktivity mimo územia EÚ sú nevyhnutné na dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti ŽP a klímy
- Prijemcovia – spravidla **sídlo v EÚ** (pridružení prijemcovia môžu mať sídlo aj MIMO členských krajín EÚ)

Granty na opatrenia („action grants“) – typy projektov

↳ Tzv. „tradičné projekty“

- **Best Practice** - NAT, BIO
- **Pilotné projekty** - ENV, NAT, BIO, CCM, CCA
- **Demonštračné projekty** - ENV, NAT, BIO, CCM, CCA
- **Informačné projekty** - GIE, GIC

↳ Integrované projekty

↳ Projekty technickej pomoci

↳ Prípravné projekty

↳ Projekty budovania kapacít

Tradičné projekty (1)

■ Tzv. „tradičné projekty“

- **Best Practice - NAT, BIO**
- „projekty využívajúce najlepšie postupy“ sú projekty, ktoré uplatňujú vhodné, nákladovo efektívne a najmodernejšie techniky, metódy a prístupy zohľadňujúce osobitný kontext projektu;
  - **Informačné projekty - GIE, GIC**
- projekty na zvyšovanie informovanosti a šírenie informácií“ sú projekty zamerané na podporu komunikácie, šírenia informácií a zvyšovania informovanosti v oblastiach podprogramov „Životné prostredie“ a „Ochrana klímy“.

Tradičné projekty (2)

■ Tzv. „tradičné projekty“

- **Pilotné projekty** - ENV, **NAT**, **BIO**, **CCM**, **CCA**
- využívajú technológie alebo metódy, ktoré sa ešte nikdy a nikde neuplatnili ani neotestovali, ktoré sú potenciálne výhodné pre životné prostredie alebo klímu v porovnaní so súčasnými najlepšimi postupmi a ktoré bude následne možné vo väčšom rozsahu uplatniť v podobných situáciách;
  - **Demonštračné projekty** - ENV, **NAT**, **BIO**, **CCM**, **CCA**
- zavádzajú do praxe, testujú, hodnotia a rozširujú opatrenia, metodiky alebo prístupy, ktoré sú nové alebo neznáme v osobitnom kontexte daného projektu, napríklad geografickom, ekologickom alebo sociálno-ekonomickom kontexte, a ktoré by sa za podobných okolností dali uplatniť aj inde;

Integrované projekty

Nariadenie č. 1293/2013, čl. 2, písm. d)

„Integrované projekty“ sú projekty, ktoré **vo veľkom územnom meradle**, najmä na regionálnej, multiregionálnej, vnútroštátnej alebo nadnárodnej úrovni, vykonávajú **plány alebo stratégie** v oblasti životného prostredia alebo klímy **vyžadované** konkrétnymi **právnymi predpismi** Únie v oblasti životného prostredia alebo klímy, vypracované v rámci ďalších aktov Únie alebo vypracované orgánmi členských štátov predovšetkým v oblasti prírody, okrem iného vrátane riadenia sústavy Natura 2000, vody, odpadu, ovzdušia a zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, pričom zároveň zaručujú **zapojenie zainteresovaných strán** a podporujú koordináciu s najmenej jedným **ďalším** príslušným unijným, vnútroštátnym alebo súkromným **zdrojom** financovania, ako aj mobilizáciu prostriedkov z tohto zdroja.“

- Implementácia EÚ stratégie alebo plánu (Air Q Plans, a pod.)
- Doplnkový ďalší zdroj financovania (okrem LIFE) – napr. EŠIF
- Zapojenie všetkých zúčastnených strán, tzv. „stakeholders“

Granty na prevádzku („operating grants“)

- Slúžia na pokrytie niektorých **prevádzkových a administratívnych nákladov neziskových organizácií**, ktoré sledujú cieľ všeobecného záujmu Únie a pôsobia najmä v oblasti životného prostredia alebo ochrany klímy a sú zapojené do tvorby, vykonávania a presadzovania politiky a právnych predpisov Únie
- Maximálna miera spolufinancovania z LIFE je vo výške **70 %** oprávnených nákladov alebo 900 000 EUR, v rámci prioritnej oblasti **Informovanie a správa v oblasti ŽP aj zmeny klímy (GIE, GIC)**.
- Detailné podmienky stanovené v konkrétnej výzve, spravidla podmienka pre žiadateľa mať **pôsobnosť aspoň v troch členských štátoch**, vhodné sú zoskupenia MNO.

http://ec.europa.eu/environment/life/publications/lifepublications/ngos/documents/ngo_compi15.pdf

Ako žiadať o grant z LIFE? (1)

Každoročne (spravidla v júni) Európska komisia vyhlasuje výzvu na predkladanie projektových návrhov (Call for Proposals), ktorá je otvorená približne 4 mesiace. V závislosti od **typu projektu** je termín na predkladanie návrhov stanovený rôzne.

Bližšie informácie k poslednej výzve:

<http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life2015/index.htm>

Application Packages:

- **Application Guide** (samostatné pre jednotlivé prioritné oblasti, cca 100 strán, **všetky potrebné infos**)
- **Evaluation Guide** (samostatné pre jednotlivé podprogramy)
- Model Grant Agreement
- A8 (Declaration of Support from the Competent Authority)
-----) **možnosť požiadať príslušnú odbornú sekciu MŽP SR**
- Financial Statement
- Project Specific Indicators

Ako žiadať o grant z LIFE? (2)

Forma podania projektového návrhu (pre tzv. „tradičné projekty“):

- **eProposal** – elektronický nástroj umožňujúci podanie projektového návrhu pre tzv. tradičné projekty, editovanie návrhu, komunikáciu medzi žiadateľom a EK, ktorú môžu sledovať aj tretie osoby (NCP)
- Príručka – eProposal Tool – Annex 3 Application Guide (od str. 83 - 96)
- eProposal Help Desk: env-clima-life-helpdesk@ec.europa.eu
- Odporúčaný jazyk projektového návrhu – anglický
- Komunikácia s EK – anglický jazyk

ENVIRONMENT (ŽP) – projektové témy v rámci prioritných oblastí

- ⇒ Odporúčaný zoznam **projektových tém** pre jednotlivé prioritné oblasti (**NAT**, **BIO**, ENV, GIE) v rámci podprogramu ŽP (ENVIRONMENT) - sú uvedené v Rozhodnutí (1. viacročný pracovný program na roky 2014-2017) a vo výzve (Application Guide)
- ⇒ **Bodové zvýhodnenie v rámci hodnotenia** (bonus pre projekty orientované na strategicky dôležité oblasti)

Štruktúra projektu LIFE NAT/BIO

↓ Typy aktivít (actions):

- ↓ A - Preparatory actions
- ↓ B - Land Purchase/lease
- ↓ C – Conservation Actions (minimálne **25%**)
- ↓ D – Monitoring and Impact Assessment Project Actions
- ↓ E – Communication and Dissemination Actions
- ↓ F – Project Management and Progress

↓ Replikovateľnosť (opakovateľnosť) a trvalá udržateľnosť výsledkov projektu

↓ EÚ pridaná hodnota, Inovatívny prístup

↓ Odporúčané projektové témy – iba ENVIRONMENT (max **dve** z tém špecifikovaných vo výzve)

↓ Environmentálny a socio-ekonomický prínos

↓ Štruktúrovaný rozpočet - External Costs – max 35 % z rozpočtu

↓ Projekt musí prispievať k rozvoju siete NATURA 2000

Best Practice – Úspešné projekty LIFE+

- V rámci programu **LIFE+ 2007-2013** prebieha implementácia slovenských projektov **LIFE+ 2007-2012** v segmentoch *Príroda a biodiverzita* (celkom **11 projektov** s poskytnutým príspevkom EK v sume **16 624 018 EUR**) a *Environmentálna politika a riadenie a Informovanie* (celkom **7 projektov** s poskytnutým príspevkom EK v sume **3 352 572 EUR**).
- Zároveň prebieha implementácia **5 projektov** zahraničných koordinujúcich príjemcov s účasťou slovenských partnerov, ktorým bol pridelený príspevok EK vo výške **2 727 005 EUR**.
- Prijemcami finančnej podpory boli rezortné organizácie MŽP SR, vysoké školy, mimovládne organizácie a subjekty súkromného sektoru s celkovým objemom poskytnutých prostriedkov **EK v sume 22 703 595 EUR**.
- **Spolufinancovanie zo ŠR** bolo na uvedené projekty poskytnuté vo výške **14 271 672,33 EUR**. (pozn. v rámci jedného projektu LIFE 2013 momentálne prebieha proces zazmluvňovania).

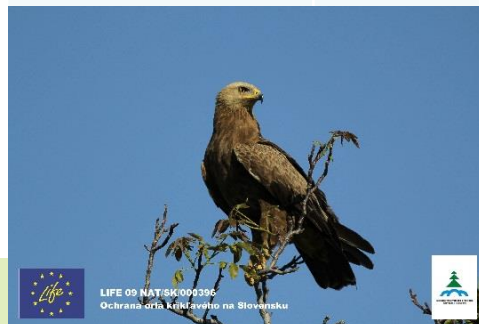

Best Practice – Úspešné projekty LIFE+

Príroda a biodiverzita (NAT)

LIFE07 NAT/SK/000707	Ochrana ohrozených druhov vtákov v prirodzených biotopoch dunajských luhov (Danube Birds)
LIFE08 NAT/SK/000239	Ochrana hraboša severského panónskeho (Microtus)
LIFE 09 NAT/SK/000395	Ochrana bučiaka veľkého a chochlačky bielookej (AYBOTCON)
LIFE 09 NAT/SK/000396	Ochrana orla kriľavého na Slovensku (APOMARINA_SK)
LIFE10 NAT/SK/000079	Ochrana dáždovníka tmavého (Apus apus) a netopierov v budovách na Slovensku (APUS & NYCTALUS – SK)
LIFE10 NAT/SK/000080	Ochrana a obnova území NATURA 2000 v cezhraničnom regióne Bratislavy (NATURA 2000 BA)

LIFE10 NAT/SK/000083	Obnova ohrozených panónskych slanísk a pieskových dún na južnom Slovensku (PANNONIC_SK)
LIFE12 NAT/SK/001155	Ochrana vtákov v CHVÚ Ostrovné lúky
LIFE12 NAT/SK/001137	Ochrana brehule hnedej, rybárika čierneho a včelárika zlatého v regióne Dunaj-Morava (BEESANDFISH)
LIFE12 NAT/SK/000488	Integrovaný manažment riečnych ekosystémov na južnom Slovensku (RIVERMANAGEMENT)
LIFE13 NAT/SK/001272	LIFE ENERGY - Energia v krajine

Best Practice – Úspešné projekty LIFE+

Environmentálna politika a riadenie v oblasti ŽP (ENV) a Informovanie (INF)

LIFE08 ENV/SK/000240	Kreatívne vysoko účinné a efektívne využitie biomasy (CHEFUB)
LIFE08 INF/SK/000243	Posilnenie povedomia verejnosti o význame vody pre život, jej ochrany a udržateľného využívania podľa Rámcovej smernice o vode (WATLIFE)
LIFE10 ENV/SK/000086	Vplyv geologickej zložky životného prostredia na zdravotný stav obyvateľov SR (GEOHEALTH)
LIFE11 ENV/SK/1019	Revitalizácia klímy vo vysušených oblastiach na východnom Slovensku prostredníctvom vodnej-klimatickej obnovy

LIFE11 ENV/SK/1023	Zavedenie trvalodržateľného využívania podzemnej vody v podzemnom krasovom systéme Krásnohorskej jaskyne (KRASCAGE)
LIFE12 ENV/SK/000094	Eliminácia negatívneho vplyvu geologickej zložky životného prostredia na zdravotný stav obyvateľstva okresu KRUPINA
LIFE12 INF/SK/000165	Strategické riadenie a plánovanie využívania domácej energie (SMAPUDE)

Best Practice – NATURA 2000 BA (1)

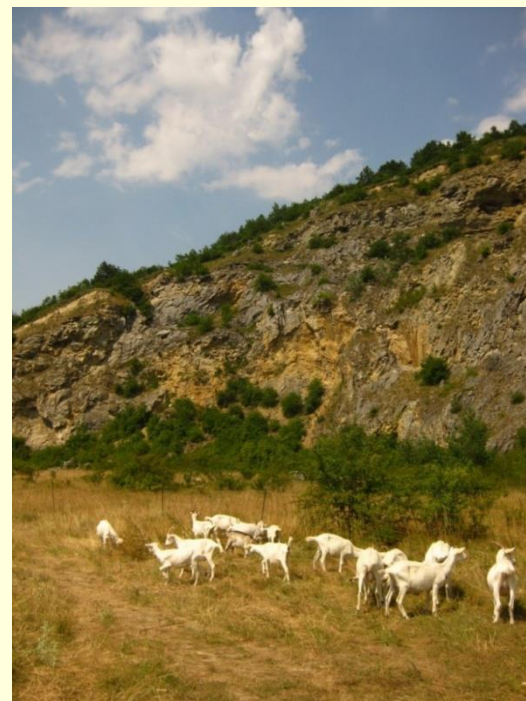
- **Názov projektu:** Ochrana a obnova území NATURA 2000 v cezhraničnom regióne Bratislavy
Projektová schéma: LIFE+, Príroda a Biodiverzita
Projektový akronym: NATURA 2000 BA
Kód projektu: LIFE10 NAT/SK/080
Krajiny: Slovensko, Maďarsko, Rakúsko
- **Príjemcovia SR: BROZ, o. z. (KP),** Daphné – Inštitút aplikovanej ekológie, o. z., Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave, Štátna ochrana prírody SR
Trvanie: 01/01/2012-31/03/2017
Rozpočet: 3 490 059 € (50 % z Európskej komisie, 50 % z Ministerstva životného prostredia SR)

Best Practice – NATURA 2000 BA (2)

- **Hlavný cieľ:** Hlavným projektovým cieľom je vytvorenie funkčnej siete území NATURA 2000 v regióne Bratislavy a zabezpečenie priaznivého ochranárskeho statusu biotopov európskeho významu obnovným manažmentom na 17 lokalitách v projektovom území.
- **Čiastkové ciele:**
  1. Obnova a zavedenie vhodného manažmentu lesných a nelesných biotopov európskeho významu
  2. Obnova vodného režimu riečnych ramien a mokradí
  3. Prenájom pozemkov určených na následný vhodný obnovný manažment
  4. Implementácia preventívnych opatrení na kontrolu návštevnosti a rušenia v cieľových územiach európskeho významu
  5. Zvyšovanie povedomia verejnosti a kľúčových subjektov

Best Practice – NATURA 2000 BA (3)

- **A. Prípravné aktivity, vypracovanie manažmentových a/alebo akčných plánov**
- A.1: Spracovanie programov starostlivosti pre vybrané Územia európskeho významu
- A.2: Spracovanie štúdie na ochranu trvaloudržateľného hospodárenia v lesných biotopoch
- A.3: Spracovanie štúdie na obnovu lesostepí
- A.4: Spracovanie štúdie na obnovu pôvodných lúčnych biotopov
- A.5: Spracovanie štúdie na zavedenie pastvy hospodárskych zvierat
- A.6: Spracovanie štúdie na revitalizáciu vybraných vodných a mokradných biotopov
- A.7: Spracovanie štúdie na revitalizáciu skalných biotopov a jaskýň

Best Practice – NATURA 2000 BA (4)

B. Nákup a/alebo dlhodobý prenájom pôdy

- B.1: Dlhodobý prenájom pozemkov

C. Konkrétne ochranárske aktivity

- C.1: Obnova pôvodného drevinového zloženia a zvyšovanie biodiverzity lesných biotopov
- C.2: Obnova lesostepí
- C.3: Obnova tradičného manažmentu pôvodných lúčnych biotopov
- C.4: Obnova tradičnej pastvy hospodárskych zvierat
- C.5: Revitalizácia vybraných vodných a mokradných biotopov
- C.6: Revitalizácia skalných biotopov a jaskýň
- C.7: Regulácia nežiaducich antropogénnych vplyvov na biotopy a druhy

Best Practice – NATURA 2000 BA (5)

- **D. Povedomie verejnosti a propagácia výsledkov**

- D.1: Web stránka projektu

<http://www.broz.sk/natura2000ba>

- D.2: Komunikácia so stakeholdermi, organizovanie odborných workshopov a seminárov
- D.3: Zvyšovanie povedomia o ochrane prírody a sústave NATURA 2000
- D.4: Publikácia informačných, vzdelávacích a propagačných materiálov
- D.5: Vytvorenie komplexného výučbového programu pre školy
- D.6: Inštalácia pozorovacích veží
- D.7: Propagačné a dokumentárne filmy
- D.8: Školenia, tréningy a študijné výmenné pobyty pre projektový personál
- D.9: Prezentácie a exkurzie pre študentov a verejnosť, školenia učiteľov
- D.10 Prezentácia projektu na konferenciách a v médiách

Informácie

➤ **Národný kontaktný bod v Slovenskej republike**

Mgr. Karin Očenášová, Tel: + 421 906 314 262

Mgr. Jana Dzurňáková, Tel: + 421 906 314 260

Odbor technickej pomoci a programov nadnárodnej spolupráce

SEKCIA ENVIRONMENTÁLNYCH PROGRAMOV A PROJEKTOV

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Nám. Ľ. Štúra 1, SK-812 35 Bratislava

Pracovisko: Karloveská 2, 842 02 Bratislava

➤ **Webová stránka Európskej komisie**

<http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm>

➤ **Webová stránka Ministerstva životného prostredia SR**

<http://www.minzp.sk/eu/moznosti-financovania-projektov/projekty-so-zahranicnou-pomocou/life/>

Ďakujem za pozornosť 😊

karin.ocenasova@enviro.gov.sk

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky